

AD-10848-229

Jó reggelt! Szöllősy Kálmán fényképe

Rippl-Rónai József-émlékiállítás az Ernst Múzeumban. Flox és Filox

Csillagok útja

— Regény —

Írta: Fóthy János

10. folytatás

Copyright by Singer és Wolfner

HETEDIK FEJEZET

EGY NOVEMBERI ALKONYAT, EGY BÜCSÜLÁTOGATÁS ÉS VALAKI ELUTAZIK.

— Tehát nyolckor értem jössz... a viszontlátásra.

— A viszontlátásra, darling!...

Az autó ajtaja becsapódik, a kocsi dübörögve hátrál a szűk belvárosi utcán és nekiiramodik.

Éva két ugrással benn van a kapun, zuhog az

eső, még ez a két ugrás is elég, hogy összeázzék az ember. Felszalad a szűk, sötét csigalépcsőn, csenget.

— Jóestét Mihály bácsi. Itthon van Apa?

— Kezétcsókolom, kisasszonykám, ... ezer bocsánat... nagyságos asszony, a méltóságos úr igenis itthon van, instállok, de vannak nála.

— A doktor úr és Jolán kisasszony már elmentek?

— Elmentek, kezét csókolom, de én majd bejelentem a kisasszonykát... ezer bocsánat... a nagy-

Rippl-Rónai Emlékkiállítás az Ernst Múzeumban

Keleti Gusztáv műkritikus, korának egyik befolyásos szaktekintélye, *delirium colorans*-t, színörületet emlegetett Szinyei Merse Pál *Pacsirták* című képéről írt beszámolójában.

„De ne hidd édes Pali bátyám, hogy csak te nem kellettél Keletinek. Azt hallottad volna, hogyan kacagott, mikor én mutattam meg neki az Andrássy-ebédlő kandallója fölé csinált tapisszériám tanulmányát, egy finom, törékeny nőalakot, virággal a kezében!” — írja vagy huszonöt évvel később *Emlékezései*-ben Rippl-Rónai József.

Ki tud ma Keleti Gusztávról? És ki *nem* tudja Szinyei Merséről és Rippl-Rónairól, hogy az új magyar festőművészet ragyogó csillagai?

Erre és sok másra kell gondolni az újjászületett Ernst Múzeum Rippl-Rónai Emlékkiállításán, melyet a festő halálának tizedik évfordulójára rendezett kegyeletes és avatott kézzel Petrovics Elek. Ez a kiállítás több, mint másfélszáz válogatott képével — úgy, ahogy van, múzeummá kellene rögzíteni! — nemcsak egy genialis művész csodálatos világának kitárulása, hanem magyar dicsőség és mélyes tanulság is.

Dicsőség, mert ékesszólóan hirdeti a somogyi talajból kivirult tehetség szellemi testvériségét korának legjobb európai művészetével. Nem tanítvány volt Rippl-Rónai, hanem az úttörők egyike. Ha nem egy kis nemzet fia, a művészettörténet ma a századforduló nagyjai közt emlegeti.

És tanulság is, régi, de örökké új. Úgy lehetne megfogalmazni, hogy nem mindenki lángész, akit bolondnak tartanak, de — vigyázat! — az, hogy valakit nem ért meg a kritika és a közönség, mert hozzá hasonlót még sohasem látott, és ezért egyszerűenként lebecsül, ez még semmit, de semmit sem jelent! A művészettörténetben gyakori eset, hogy az utókor felülvizsgálja a kortársi ítéletet és gyökeresen megváltoztatja. Rippl-Rónai kigúnyolói, megvetői közül sokan ma is köztünk élnek, — ítéletüket azonban máris megsemmisítették. Kevesen voltak az Andrássy Gyulák, Majovszky Pálok, Lyka Károlyok, Petrovics Elekek, akik szembeszálltak az általános felfogással: megérteni és kibontakozáshoz segíteni igyekeztek a művészt. Őket igazolta az idő, nem pedig a csúfolódókat.

És igazolta a művészt, aki nagy nyugalommal tűrt csipkelődést és mellőzést, mert hitt magában és tudta, hogy egykor ugyanez volt a sorsa az impresszionizmus hőseinek és ez az életsors jutott osztályrészül barátainak is, kiket nagyra tartott: Maillon-nak, Valloton-nak, Vuillard-nak, Denis-nek.

A harcok elmúltak, a képek megmaradtak. Legyünk hálásak a művésznek, élete példázatáért és alkotásaiért egyaránt.

NYILAS JENŐ

Rippl-Rónai József-émlékkiállítás az Ernst Múzeumban.
Önarekép

Az én fám

— Elbeszélés —

Írta: Terescsényi György

Sohasem volt nekem egy talpalattnyi földem sem, alig remélhetem, hogy lesz-e valamikor azon a bizonyos örökföldön kívül, amely két lépés hosszú és hat láb mély. És most jut az eszembe, hogy mégis van egy szép, eleven, valóságos fám. Engedjék meg, hogy elmondjam ennek a fának a történetét.

Ifjú koromban divatban volt még egy igen szép szokás: iskolásgyermekkel ültették el a közterek és városi útvonalak fáit. Abban az időben volt ez még, amikor sívó homokfellegetek kavart a szél az alföldi pusztaságokon. Akkor születtek meg a kerekerdők s az akácok, a vasúti töltések és a folyógáták partjain akkor szaporodtak el a gyönyörű jegenyenyárfák, az országutak két oldalát eperfákkal kezdték szegélyezni és fűzágakat dugdostak le az árterek széleiben.

Egy koratavaszi hűvös reggelen, egy szombati napon, sorbaállott a tornyosiskola gyermekhada és Kaszta György tanító úr elmagyarázta a szokatlan foglalkozás részleteit. Előbb pontosan összeolvasott bennünket s emlékszem, hogy három, vagy négy hijján kétszáz lélek volt a létszám.

— Kétszáz fát fogunk elültetni ma délelőtt, — mondotta. — Mihelyt leérünk, mindenki álljon egy gödör elé.

A klastrom hosszú kőfala és a mi iskolánk között széles és üres tér tátongott. Nyáron poros, télen saras-havas terület volt, az egyik sarkában koplalóskocsik álldogáltak. Valamikor búzapiacnak használták, később a mi játszóhelyünk lett. Akkor dél előtt azonban szép, egyenes sorban, mind a négy oldalára apró gödröket ástak és minden földkupacra elő volt készítve egy-egy vékony esemetefácsk.

Alig nagyobbak, mint az ostornyél, némelyiknek gyökere sem látszott és a suhogó-végükön aludtak még a rügyek. Nyárfa volt valamennyi, abból a fajtából, amiknek vesszőszálát elég ledugni a nedves földbe, úgy is megél és kihajt.

Sorbaállottunk és a tanító úr vezényszavaira elkezdődött az ünnepélyes ültetés.

— Vegyétek kézbe a fákat!

Két ujjunkba csiptetve felemeltük a vesszőket.

— Állítsátok vastag végüket a gödör fenekére!

Úgy cselekedtünk.

— Lábatokkal vigyázva túrjátok rá a földet, hogy megálljanak.

Ez már nehezebb feladat volt. A saras föld a cipőnkre tapadt, sokan ferdére billentették a vesszőket és a tanító úr mérgelődve futkosott a sorok előtt, míg végre kiigazodtak.

— Most mindegyiktek olvassa meg, hányadik a fája s jegyezze meg a fejében. Az lesz az övé.

Alighanem a számolást akarta gyakoroltatni velünk ezzel a szemléletes móddal. Nekem könnyű volt a dolgom. Sarokfa esett rám, egy szép, sárgakérgű vessző. Öt ágacskája volt a felső végén: parányi kezecke a szétterpesztett vékony ujjakkal. Amint rugdaltam és a tövére tömtem a földet, furcsán mozgott és remegett, mintha bele akart volna kapaszkodni a levegőbe. Az én fám...

Az első éjjel vele álmodtam.

Ki volt már lombosodva és valami furesa módra beszélni is tudott. A felső búbja alatt két ága nőtt és kiterjesztve tartotta végein apró leveleit, mint megannyi fényes, reszkető tenyeret.

— A te fád vagyok, — suttozta. — Vigyázz rám, kérlek.

— Ó, mindig gondom lesz rád, — öleltem át a derekát áradozva, — ha szomjas leszel, megöntözlek, leszedelem rólad a bogarakat és madárkákat hívok hozzád lakóknak.

— Szeretem a madarakat és szeretlek téged.

— Akkor hát gyere velem a rétre. Játsszunk fogócskát!

— Én nem tudok járni. Nekem nem szabad.

— Ej, dehogy is nem. Majd én megtanítalak. Én sem tudtam mindjárt járni. Próbálni kell azt. Várj csak, majd tartalak és segítelek. Húzd ki a lábadat szépen...

Kihúzta a lábát s én átfogtam a derekát, hogy el ne düljön. Először nehezen ment neki a dolog, úgy emlékszem, sírt is.

— Hová megyünk? — zizegett és suttozott az ő bánatos, halk hangján. — Nehogy becsapj és eldobj valahol... Rábíztam magam és én a te fád vagyok...

— Ne nyavalyogj! — korholtam és erősen meg ráztam.

— Jaj, jaj! — kiáltozott. — Tedd vissza a lábam a földbe... És ne fuss olyan sebesen. Minden levelemet lecsapkodod, szédül a fejem, meghalok...

— Ne félj, ostoba! — ripakodtam rá megint. — Azt csinállok veled, amit akarok. Ha megúnom a játékot, majd megint leduglak valahol a földbe. Most szaladjunk a folyó felé!

A fejem fölé emeltem és mint egy zászlót, úgy lobogtattam. Ropogott a dereka, lombja zihált és lihegett a szélben. Nekivadultam és bemutattam neki, hogyan kell szaladni. Kifelé iramodtunk a városból, végig a Nagykörúton, elkanyarodtunk a Kistisza-utcaába, elsurrantunk a vámház mellett és neki a határnak!

Ébren is mindig arrafelé szerettem csatangolni, hát még álmomban! Hamarosan elértük a víz part-

Rippl-Rónai József-emlékkiállítás az Ernst Múzeumban.
Cleo de Mérode rokona

ját s a szélében a hajóvontatók ösvényét. Indás, bozótos gödrök voltak már erre, néptelen kubikbányák, itt-ott néhány reves fűzfa ütötte fel göcsörtös fejét a sűrűségből. Egy vén esigolyafűz ránk is kiállt, amint elrohantunk mellette:

— Hová viszed a nyárfácskát, hé?

— Semmi közöd hozzá! Viszem, mert az enyém!

— Kihúztad a földből, meg fogod ölni.

— Hát aztán!

— Akkor velünk gyülik meg a bajod!

Amint ezt kimondta, hirtelen kijebb emelkedett a tocsogóból. Olyan iszonyatos volt, mint valami rücskös, bozontos, fekete vadállat. Ekkor elborult az ég is, vad szélvihar süvített s a reves esigolyafűz ropogva-nyögve kihúzta roppant lábát a dágványból. Elsikoltottam magam és még mindig kezemben tartva a kiscsót, futásnak eredtem. Tompa döndülések hallatszottak mögöttem: a esigolyafűz üldözőbe vett.

És ekkor jobbról is, balról is, messze, benn a bozótosban és előttem is, elszórva a parti homokpadok martjai mellől fölemelkedtek és lábrakeltek a növények. Szederinda kapkodott a bokám után, rá akart esavarodni, le akart rántani. Csalánözön áradt ki elébem, tüskéket nyilaztak rám a bokrok, irtózatosságból emelkedtek, hogy agyonsujtsanak. Egy rémült szarka kiáltozott a szélörvényben. Szerencse, hogy meg tudtam érteni:

— Dobj el a fát! Hajítsd el, mert meghalsz!

Irtózatossággal löktem el magamtól. Egy porhanyós zombékpadra esett le. Már nem nyögött, nem is sóhajtozott. Gyenge lombja hervadt volt, úgy feküdt a földön elgörbült derekával, mezítelen gyökereivel.

Nem tudom, mi történt volna velem, ha akkor fel nem ébredek. Hajnal volt még, alig derangott az ablakon a vasárnapi reggel fénye. Egy darabig még

Rippl-Rónai József-émlékiállítás az Ernst Múzeumban. Piacsek bácsi pipálgat

Rippl-Rónai József-émlékiállítás az Ernst Múzeumban.
Pettyes ruhájú francia nő